

GLEDALIŠKI LIST

Narodnega gledališča v Ljubljani

1938-39

DRAMA

9 PAVEL GOLIA:
DOBRUDŽA 1916.

Din 2:50

Priporoča se Vam

„SLAVIJA“

Jugoslovanska zavarovalna banka d. d. v Ljubljani
za zavarovanje

proti oškodovanju vsled požara, eksplozije, kraje, toče,
nesreč i. t. d. — na zgradbah, opremi, tvornicah, avto-
mobilih kot tudi na lastnem telesu in življenju

Podružnice: Beograd, Sarajevo, Zagreb, Osijek, Novi Sad, Split

Glavni sedež: Ljubljana, Gosposka ul. 12

Telefon šte. 2176 in 2276

Ljudska posojilnica v Ljubljani

registr. zadr. z neom. jamstvom

Ljubljana, Miklošičeva c. št. 6, v lastni palači

obrestuje hranilne vloge najugodneje.

Nove in stare vloge, ki so v celoti vsak čas razpoložljive

obrestuje po 4⁰/₀, proti odpovedi do 5⁰/₀

Tovarna kranjskega
lanenega olja in firneža

HROVAT & Komp.
L J U B L J A N A

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

1938/39

DRAMA

Štev. 9

PAVEL GOLIA:

DOBRUDŽA 1916.

PREMIERA 30. NOVEMBRA 1938

Kakor samo od sebe se zida nad nami poslopje slovenskega kulturnega hrama po zamislih in osnutkih naših prvih duševnih arhitektov. Z najvišjimi prosvetnimi zavodi in ustanovami smo dobili v dvajsetih letih, česar nismo dosegli prej v stoletjih bojev in pričakovanja. — »Stavijo se veže na vse kraje« — kakor same od sebe, kakor v sanjah... Toda te sanje so živa resnica, in ostvarila nam jih je naša mlada država v dobi, ko še sama ni bila do konca izgrajena. S tem nam je dala vnanje pogoje za krepak duševni razmah. Neogibni prizidki, potrebne predelave in notranja oprema našega kulturnega hrama pa je stvar naše zavesti in volje, naše sposobnosti za razvoj, naše ljubezni do slovenstva, vrednosti našega duha. Bolj kot kedaj se v teh časih zavedamo, da je ta naš prosvetni hram mogel vzrasti samo iz skupnih tal Slovenije in Jugoslavije: zato so nam ta dobra tla dragocena in sveta, zato jih ljubimo in častimo kakor kmet svojo grudo, ki ga brani in poji, mu daje zdravje in moč. Čutimo, kako smo zvezani z njimi s koreninami, ki jih ne moremo izrvati, ako nočemo pretrgati najtanjšega živca svojega bistva: samo v tej državi si lahko te pridobitve ohranimo, samo v njej si lahko priborimo na vseh področjih narodnega življenja, kar nam je potrebno za našo polno uspešno rast.

OTON ŽUPANČIČ

Pavel Golia: Dobrudža

Bolj smiselno bi slovensko Narodnog ledališče ne moglo proslaviti dvajsete obletnice po ustanovitvi Jugoslavije, skupne domovine Srbov, Hrvatov in Slovencev, kakor z uprizoritvijo te igre, ki je bila spisana v spomin in v čast vsem, ki so padli za našo državo, ki so se borili zanj na krvavih poljanah, ki so torej s svojo krvjo plačali to, kar mi danes uživamo. Če je resnica, kar pravi nekje Maksim Gorki, da zmagajo tisti, ki padejo na bojnem polju, potem so zmagovalci za Jugoslavijo poleg srbskih junakov predvsem mladeniči in možje, dobrovoljci, ki jim je ta igra posvečena. In s počastitvijo zmagovalcev za našo državo, častimo najlepše državo samo.

»Dobrudža« je bila napisana za proslavo dvajsetletnice, vendar kot literarno delo ni ostala v ravnini običajnih priložnostnih iger. Njen smisel ni zgolj svečano opevanje nekih dogodkov ali idej. In če tudi ni izrazita drama, temveč le nekaka dramska kronika, dramska epopeja, noče biti samo idealizirana povest o življenju neke skupine slovenskih dobrovoljcev, temveč je živa podoba drobvoljskega dejanja in nedejanja, ki jo je spočelo več in tehnejših umskih in srčnih moči, kakor je volja ustvariti ustrezno in spodobno priložnostno predstavo. »Dobrudža« je dejanje pietete do padlih tovarišev, je zadostitev osebnim spominom avtorjevim, spominom na lastno mater in spominom na Rusijo, na daljno, ljubljeno, bratsko in gostoljubno zemljo in na prelepi kos življenja, ki ga je prebil v nji Golia kakor toliko drugih rojakov. In vrhu tega je »Dobrudža« za vse nas tolažba v teh časih, tolažba in hkratu izpraševanje vesti nam in sedanjosti.

Kot delo pietete je Golieva »Dobrudža« redko iskrena stvaritev. Nič pretirano junaškega ali velikanskega ni v življenju te peščice

slovenskih mož, ki jih spremljamo iz Ljubljane preko fronte v dobrovoljsko legijo in na novo fronto v Dobrudži. Vsi trije so preprosti slovenski možje z vsemi našimi slabostmi ter z nekaterimi našimi vrlinami in skoraj ves čas jih vidimo v zelo povprečnih življenjskih položajih. Toda za vsem njihovim vidnim življenjem stoji skoraj nevidno junaštvo ljudi, ki so zmeraj pripravljeni dati svoje življenje za domovino, in ljudi, ki ga naposled tudi dajo. To junaštvo jim je samo po sebi umevno in zavedo se ga le takrat, če kdo žali njihov ponos in njihovo dostojanstvo. Mirno in tiho nosijo svoje junaštvo, tiho in brez patosa padejo kot žrtve za svojo stvar. V tem je njihova tiha veličina, s katero jih je pisatelj poveličal in se oddolžil njihovemu spominu.

Druga stvar, ki je sprožila to igro, je bolj osebna in zasebna. To so spomini na prelepo, omamno življenje, ki ga je Golia kakor marsikdo drugi našel v matuški Rusiji. Bili so to lepi, mladi, veseli časi. Časi sanjave in opojne ljubezni, časi zanimivih srečanj, pisanih naključij, veselih dogodkov in usodnih doživetij. In še časi mladega zorenja, ki je pri vseh nas za zmeraj dobilo značaj in svoj obraz od ruske zemlje, od ruske kulture in od čudovitega ruskega življenja. Golia je spoznal in sprejel ruski svet kakor malokdo. Zaljubljen je vanj, ga vzljubil in sprejel v dušo njegovo širno človečnost in njegovo dobro veličino. V »Dobrudži« je tej svoji Rusiji zapel slavospev in ji izrekel svojo zahvalo. Govoril je iz srca vsem, ki so jo spoznali.

Pomembno osebno in spet ne osebno čustvo, ki se je izrazilo v tej vojaški in junaški igri, pa je pisateljevo čustvo do matere in do mater sploh, ki kot daljna, tiha pesem spremlja te slovenske može na njihovi poti. Mati se pojavi v prvi sliki, pred odhodom na fronto; dva izmed trojice spregovorita o nji na vrhucu drame in z mislijo na mater se zadnji izmed treh poslovi od svoje žene pred

odhodom na zadnjo pot. Besede, ki jih govori junak te igre o svoji materi in o slovenskih materah, sodijo po svoji iskrenosti in pretresljivosti med najlepše trenutke v vsem delu in spadajo med najdragocenejše izraze ljubezni do matere, kar jih je kedaj bilo napisanih v slovenskem jeziku.

Golia je napisal »Dobrudžo« kmalu po dnevih, ki smo jih vsi z bolečino in presunjenim srcem občutili kot eno izmed največjih nesreč, kar jih je v novejši zgodovini doživelo slovanstvo. Bili so to dnevi ponižanja in črnega obupa. Ali ni naravno, da se je Golia v tem času spomnil tistih dni, ko se je zgodilo, da so se »prvič v svetovni zgodovini borili Rusi, Srbi, Hrvati, Slovenci, Čehi in Slovaki bok ob boku za skupno stvar«? Moral je misliti na ta veliki čas in iskati v njem tolažbe in moči za prenašanje sedanje bridkosti. Ponovil si je preproste in skoraj že starodavne besede o slovanski vzajemnosti, a besede, ki so v časih »Dobrudže« postale meso in kri, in našel je v njih tolažbo, ki jo je dal tudi nam. Zakaj, kar je bilo, to je in spet bo. Bilo jé, ker je to zakon narave in narava je močnejša od vsega.

Dal nam je tolažbo in hkratu opomin. Kdor bo gledal te prizore, ki so polni — ne glasne — a vendarle žive in močne in idealne volje mož, ki so se radovoljno žrtvovali za našo sedanjo svobodno domovino, kdor bo gledal te prizore, se bo vprašal, se bo moral vprašati: Kako smo gospodarili z dragoceno stvarjo, ki so jo ti ljudje snovali, ki je bila tako čista in visoka v njihovih mislih in tako sveta, da so zanjo dali svoje življenje. Kaj smo mi naredili z njo, s to sveto mislijo, ki je za vse nas postala resnica? Kako ji služimo? Kakšno jo bomo dali iz rok tistim, ki pridejo za nami?

J. Vidmar.

Ob premieri

Dvajset let je minilo, odkar so se razgrnile koprene nad sanjami, ki so jih sanjali nekateri posamezniki in ki so jih strastno predali stoterim slovenskim sinovom, in ti spet so te sanje glasno klicali v vrste Hrvatov... Bil je to pokret dobrovoljcev v Rusiji...

Pavel Golia je ob teh dneh, ko se vsi spominjamo, kako je resnično nastala Jugoslavija, napisal igro, katere žarišče tvorijo ti osvojevalci, katerih idejna srčika sega tja na Gosposvetsko cesto, kjer stoji v neki hiši vzdana plošča, govoreča o nekem Jenku, ki je bil med onimi morda prvi, ki so se imenovali »Preporod«. O, da, bili so še drugi, Fabjančič in še mnogo mnogo...

Priznam: ko sem zvedel za namen Golie in pa za nalogo, ki me čaka, sem za hip vztrepetal in pomislil. Saj danes usode, ki so spremljale one prostovoljne borce, niso neznane in vemo, da so bile bridke od vseh strani. Čeprav je minilo dvajset let, je v nas sodobnikih vse živo, vse nam je znano, imena poznamo in morda smrtne krče vidimo, ki jih je trpel tovariš... Vse nam je še znano. Zato je Golijeva drama o Dobrudži bila tvegana, kajti njegov koncept bi šel lahko tudi preko kavkaških gora, preko puščave Gobi, Šanghaja in v velikem ovinku domov na barki pod francosko ali angleško zastavo.

Vsemu temu se je Golia izognil in napisal je vedro, popolnoma jasno reportažo o ljudeh, ki jih vodi želja po lepi svobodi, ki so pa ostali navzlic vsem težavam in bridkostim vedri in pošteni ljudje.

Vesele in žalostne zgodbe imenuje Golia teh deset slik. V poteku dejanja nam predoči usodo naših ljudi, ki so prišli namcnoma v Rusijo. Niso prišli zato, ker jih je mamilo življenje, temveč zato, ker je bila to edina pot v dosego visokih ciljev in sanj o Svobodi,

o Domovini... Vse pravljice o Gorjancih, o Matjaževih dvorih so dobile z Rusijo pravo in resnično podobo... Ta kralj Matjaž, ki je objemal s svojim plaščem tisto ogromno deželo, kateri smo rekli Rusija, je prav zares nosil v svojem meču bajne upe za slehernega Slovenca...

*

Biti dobrovoljec se je reklo biti dvoje: biti istočasno izbravec in izobčenec. To je tudi vsa resnična podlaga Golievega dela. Prav res je težko razumeti, da so ljudje, ki so se rešili iz vojnega meteža, stopali spet v vrste borcev, kjer jih je znova čakal pogin. Pa pogin, rane, smrt, vse to je bilo zapisano vsakomur v potni list, vsakomur, ki je bil oblečen v uniformo... Ampak stopiti iz spet pridobljene rešitve v nove obveznosti, ki so mnogo hujše, zato je bilo potreba vse drugih zadev, za to je bilo potreba vere, fanatizma in morda ob tistih časih malo junaške blaznosti.

*

Nadporočnik Zakotnik je osredna oseba. Življenje ga ni božalo, ni mu dajalo možnosti razmaha — vse to izvemo na preprost način, avtor prav za prav ne omeni niti z eno besedo preteklosti svojega junaka. Življenje, strasti, ljubezen — vse to so zanj prebrane strani... Ali bolje: skoraj prebrane, kajti usoda mu privede ob uri, popolnoma slučajno novega človeka pred oči. Vse je novo! Življenje se je s korakom na rusko zemljo preokrenilo, novi ljudje stopajo v ospredje, novi običaji in pa ženska, katera zasluži veličastje ideje. — Tako prejme dobrovoljec Zakotnik potom ruskega ujetništva spet vero ne samo v življenje, temveč tudi vero v one prekrasne darove, ki jih utegne življenje dati: v žensko, ženo in toplino materinega objema...

*

Vesele in žalostne slike. Da! Tako ali podobno je bilo življenje. Ti dobrovoljci niso govorili visokih besed samo ob polnih čašah — oni so premikali zemljevide, meje in bili pripravljeni na vse. — Nikjer napisani zakoni so pošastno stali za slehernim, ki je stopil v njih vrste in ob koncu vsakega zakona je stalo zapisano samo eno: ali svoboda ali zmaga ali smrt.

Vse to je napisal Golia preprosto, brez hrupnih besed, pač pa z besedami polnimi topline, ki govore o svobodi, o domovini in o vrelcu vsega, kar je na svetu — o materi.

Ost.

Besede o materi

Zakotnik:

Gospoda moja, dragi prijatelji! Dovolite mi nekaj besed. Sredi našega hrupnega veselja sem se nenadoma spomnil tihega obličja svoje matere. V daljni slovenski zemlji bije njeno ponosno in žalostno srce. Tako jasno jo vidim pred sabo, kako vodi z marljivo in odločno roko gospodarstvo našega zapuščenega doma, kako si v samotnih urah premišljevanja otira solze z zaskrbljenih lic in se njene ustnice premikajo v pobožni molitvi za srečo sina in za srečo naše male, otožne slovenske zemlje. In prav tako jasno, kakor obličje matere, vidim pred sabo svojo preganjano, v trpljenju lepo in ponosno slovensko domovino. Med visokimi vrhovi gora in sinjimi vodami morja razprostira svoje lepe, veličastne in prisrčno nežne pokrajine in kljubuje navalom oholih in silnih sovragov, ki so ji vzeli vse, a ji ne morejo iztrgati najdražjega: njene tisočletne vere v svoje poslanstvo in svojo bodočnost. Goreča upornost naših očetov in krotka vdanost in zvestoba naših mater so hranili njen jezik in njenega duha iz stoletja v stoletje. Njen glas je komaj slišen med

glasovi velikih domovin, a prav kakor one je vredna vse ljubezni in vsake žrtve. Tako toplo mi je pri srcu ob misli, da je slovenski narod storil vse, kar more. Kakor mrtva straža slovanstva stoji slovenstvo na zapadu in Slovenec se s ponosnimi čustvi bratstva ozira proti jugu, kjer je zopet ljubezen do domovine in zopet ljubezen do materinega jezika položila hrabremu srbskemu bratu orožje v žuljavo desnico. Materina beseda daje moč našim srcem, da lahko prenašajo vsa bremena in vse žrtve, do poslednje, materina ljubezen bedi nam nami vsepovsod. Vse težave, vse nevarnosti nosi z nami materino srce, v pogubne bitke nas spremlja, k porazom in zmagani, s svojo krotkostjo in neustrašenostjo, s svojimi molitvami in vedno pripravljenostjo, žrtvovati se za nas. Neprestano krvavi kakor srce Bogorodice iz nešteti ran, a neprestano upa in veruje z nami. Georgijski križi in Karadžorževe zvezde se ne bliskajo na hrabrih grudih mater, ki so potopile vse gorje in vso trpko ljubezen tega sveta v svoje tihe, razboljene duše, toda v srcih gorijo in v zavesti narodov plapolajo in bodo večno plapolali ognji, ki so jih one zane-tile. To je neminljivo odlikovanje zanje, ki poznajo samo ljubezen, samo žrtve, samo odpoved. Spomnimo se s hvaležnostjo v letopisih neimenovanih in neobčudovanih heroinj in izpijmo to čašo na čast in slavo naših mater!

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavniki: Oton Župančič. Urednik: Josip Vidmar. Za upravo: Karel Mahkota. Tiskarna Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.

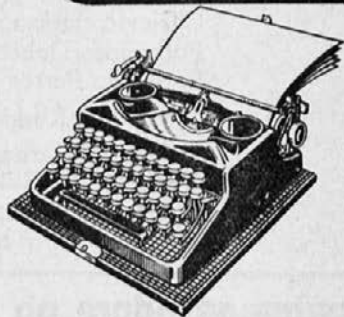
Ali ste že pokusili bonbone,
čokolado in kekse od tvrdke

Bon-Bon

Če še niste, oglasite se na

Miklošičevi c. 30. Tel. 44-42
in ostali boste naš stalni odjemalec.

Erika
NAUMANN

The Rex Co.

Ljubljana

Gradišče št. 10

Telefon št. 22-68

DOBRUŽA 1916.

Igra o veselih in žalostnih dneh naših dobrovoljcih v treh delih (desetih slikah). Spisal Pavel Golia.

Ta igra je posvečena vsem Srbom, Hrvatom in Slovencem, ki so leta 1916. padli v Dobrudži v težkih in krvavih bojih za svobodo

Režiser: prof. O. Šest.

Zakotnik, nadporočnik	} vsi pri slovenskem pešpolku št. 17, tako zvanih »Janezih«, kasneje vsi dobrovoljci	Levar
Justin, poročnik		Daneš
Rodè, poročnik		Lipah
Bronar, poročnik		Drenovec
Jernejčič, praporščak		Gale
Narednik		Vertin
Četovodja		Raztresen
1 korporal		Polik
2 korporal		* * *
3 korporal		* * *
Podpolkovnik, komandant bataljona . . .	Potokar	
General, komandant mesta Ljubljane . . .	Debevec	
Postrešček	Sever	
Ruski car	Kralj	
Carjevič Aleksander	Šinkovec	
Polkovnik Dobronravov	Cesar	
Poročnik Petrov	Jan	

Načelnik vrhovnega štaba	Presetnik
Srbski vojni ataše	Jerman
Rasputin	Skrbinšek
1 Ruski vojak	Gale
2 Ruski vojak	Presetnik
Ruski dežurni oficir — reditelj	Sever
Natakar	Starič
Dobrovoljec Stevo	Tiran
Dorovoljec Trifun	Sever
Nemški komandant	Gregorin
Zakotnikova mati	Maria Vera
Jelisaveta Andrejevna, setra ruskega Rdečega križa	Mira Danilova
Nina Lvovna	A. Levarjeva
Muromcova	Nablocka
Dvorna dama pri ruskem carju	Gaberjelčičeva
Služkinja pri Muromcovi	J. Boltarjeva

Ruski oficirji, dobrovoljci, srbski oficirji, balijerice, ruski svečenik, nemški vojaki, dame v zabavišču. 1. Slika: Pisarna 4. kompanije 17. pešpolka. — 2. Slika: Poveljstvu na ruski fronti. — 3. Slika: Carjev kabinet v Petrogradu. — 4. Slika: Soba vojnega atašeja v Odesi. — 5. Slika: Pred ruskim vojnimi načelnictvom v Odesi. — 6. Slika: Buduarček Jelisavete Andrejevne. — 7. Slika: Polje pri Odesi. — 8. Slika: Kavkaška vinska klet v Odesi. — 9. Slika: Poljana v Dobrudži. — 10. slika: Strelski jarek v Dobrudži.

ČETRTI IN SEDMI SLIKI DALJŠI ODMOR.

Blagajna se odpre ob pol 20.

ob 20.

Konec po 23.

*Z najlepšimi modeli
in najboljšim delom*

se priporoča

DAMSKA KONFEKCIJA

A. PAULIN

LJUBLJANA

Šelenburgova ulica št. 1

**Knjigarna
Kleinmayr & Bamberg**

najstarejša v Jugoslaviji, priporoča
svojo bogato zalogo strokovnih in
zabavnih knjig v vseh jezikih

*

Ljubljana, Miklošičeva cesta št. 16